

МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА І ЗМІНИ ГЕОЕКОНОМІЧНОГО ПРОСТОРУ

УДК: 339.9:005.572

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ ВИДОВОЇ СТРУКТУРИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО РИНКУ КОНСАЛТИНГОВИХ ПОСЛУГ

Вергуненко Н.В.

*ДВНЗ «Київський національний економічний університет
ім. Вадима Гетьмана»*

У статті розкрито проблему складності дослідження і структуризації глобального консалтингового ринку і проаналізовано її основні причини. Також представлено основні підходи до видової структуризації даного ринку провідних міжнародних організацій з консалтингу та дослідницьких агентств. Обґрунтовано причини диверсифікації видів консалтингових послуг, а також проаналізовано найважливіші структурні елементи європейського ринку управлінського консультування за основними видами консалтингових послуг, досліджено залежність рівня економічного розвитку країни і структурної конфігурації консалтингового ринку.

Ключові слова: структурна конфігурація; структуризація консалтингового ринку; глобалізація; консалтинг; сегментація.

The article deals with the problem of research and structuring complexity of the global consulting market and analyzes its main causes. Also we show the basic structuring approaches of the market leading international consulting organizations and research agencies. The main structural elements of the management consulting market are considered and analyzed by the major types of consulting services, the dependence of the level of GDP per capita on the business consulting share of in the overall European consulting market structure is defined and characterized.

Keywords: structural configuration, consulting market structuring, globalization, consulting, segmentation.

Актуальність проблеми. На сучасному етапі розвитку світового господарства, що базується на постіндустріальній парадигмі, формується глобальний ринок, характерним для якого є підвищення необхідності

впровадження науково-технічних інновацій у виробництво, розвиток інформаційних і телекомунікаційних технологій, підвищення ролі знань і професійних компетенцій в управлінні компанією. З цих причин сучасні компанії, в першу чергу транснаціональні, все більше відчують потребу в адекватному консалтинговому сервісі, здатному задовольнити їх потреби в різного роду консалтингових послугах. Не випадково, в останні десятиліття в структурі глобального ринку виділився і придбав самостійний статус ринок консалтингових послуг, який можна кваліфікувати як систему міжнародних відносин з приводу надання, обміну та впровадження консалтингових послуг, що надаються незалежними і професійно підготовленими фахівцями (консультантом або цілою групою) з метою удосконалення управління та забезпечення ефективного розвитку компанії. Саме тому проблема видової структуризації консалтингового ринку набуває сьогодні такої актуальності.

Аналіз останніх наукових досліджень. Питанням структуризації консалтингового ринку консалтингових послуг у науковій літературі присвячено роботи таких зарубіжних і вітчизняних науковців, як: М. Кіппінг, С. МакКенн, Дж. Глаклер, К. Макхем, М. Фербер, М. Іванов В. Верба, О. Трофімова та інші. У контексті даного дослідження необхідно також згадати аналітичні звіти та оцінки ринку управлінського консалтингу таких організацій як: Європейська федерація консалтингових асоціацій (FEACO), Британська асоціація менеджмент консультантів (МСА), дослідницька компанія Kennedy Consulting Research & Advisory, ренкінгowe агентство РА Експерт.

Проте слід зазначити, що результати досліджень мають певний фрагментарний характер, недостатньо уваги приділено питанням систематизації результатів дослідження і їх аналітичної характеристики, формуванню причинно-наслідкового ланцюга трансформацій на консалтинговому ринку.

Метою роботи є формування і аналітична характеристика особливостей видової структуризації європейського ринку консалтингових послуг.

Викладення основного матеріалу дослідження. В зв'язку з постійною трансформацією консалтингового ринку і диверсифікацією видів діяльності, ряд таких міжнародних професійних організацій, як Європейська федерація асоціацій консультантів з економіки і управління (FEACO) і інститут менеджмент-консультантів (ІМС) сформували

диверсифікований інструментарій для ідентифікації менеджмент-консалтингу, моніторингу світового консалтингового ринку в розрізі: видової структури, географічної структури (по регіонам і країнам), структури з клієнтським секторам, обсягів консалтингового ринку і частки ринку у ВВП країн [1].

На окремих етапах історичного розвитку європейського консалтингового ринку спостерігаються досить чітка тенденція часткової зміни його видової структури та темпів приросту, що є своєрідним відображенням змін потреб компаній в різноманітних видах консультування. Результати дослідження аналітиків FEASO, проведеного у співпраці з національними європейськими асоціаціями управлінського консалтингу, свідчать, що європейський ринок консалтингових послуг має стійку позитивну динаміку і зріс на 432%, або більш ніж в 5 разів у 2011 р. в порівнянні 1997 г (рис.1).

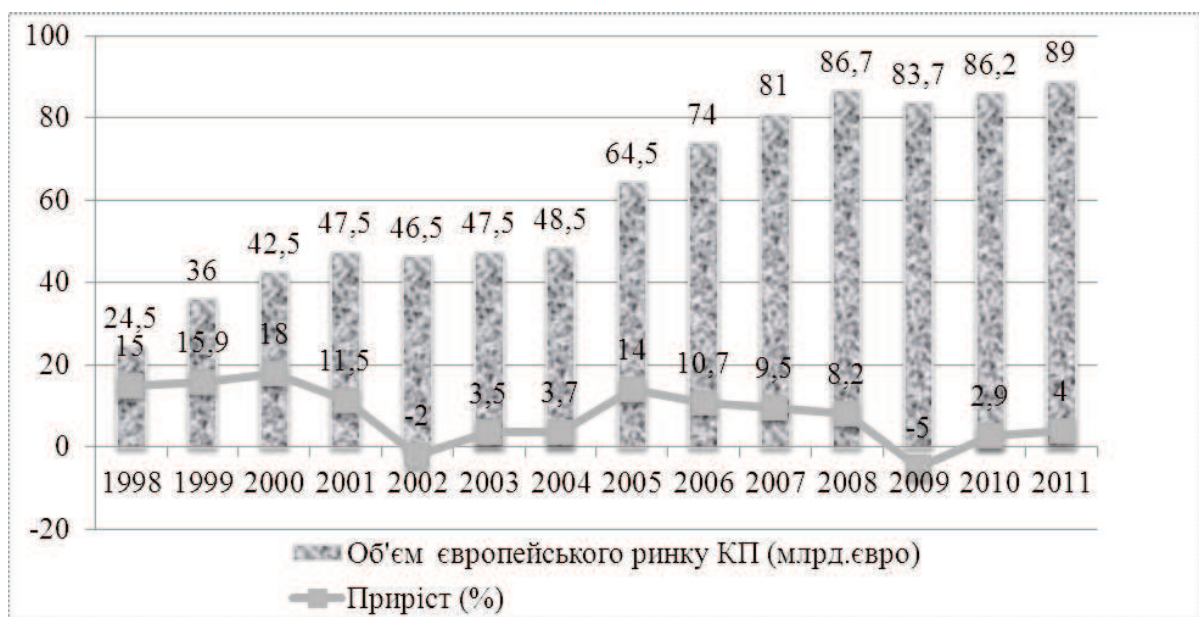

Рис.1. Динаміка європейського ринку консалтингових послуг, 1998-2011рр.

*Побудовано автором за даними [1].

У 1994-1999 рр. в країнах Європи відбувалося інтенсивне зростання даного ринку в середньому на 23% щорічно [2, с.20]. Швидкими темпами консалтинговий ринок зростав протягом 1997-2001 рр. Середньорічні темпи приросту доходів консалтингових компаній за цей період становили 11-18%. Стрімкий розвиток індустрії управлінського консалтингу супроводжується ще більш динамічним зростанням групи найбільших компаній галузі. Виручка першої десятки провідних консалтингових фірм

збільшилася з 9,4 млрд. дол. у 1991 році до 52,6 млрд. дол. у 1999 році, а їх частка в доходах галузі збільшилася відповідно з 37,2% до 53,7% [3]. Однак протягом 2001-2003 рр., які можна назвати періодом рецесії, темпи приросту різко скоротилися, а в 2002р. спостерігалось падіння ринку, яке було обумовлено економічними труднощами багатьох країн світу. У 2003 р. консалтинговому ринку вдалося вийти на рівень обсягів доходів 2001 року. Нова хвиля підйому управлінського консультування спостерігалася в 2005-2007 рр. і характеризувалася щорічним десятивідсотковим приростом, що вдвічі перевищувало середні темпи зростання наукомісткої продукції і споживчих послуг. За цей період обсяг ринку консалтингу збільшився майже вдвічі і досяг 86,7 млрд. євро, і збільшився у порівнянні з 2004 р. на 38,2 млрд. євро, або на 79%. У порівнянні з 2010 р. обсяг консалтингового ринку в 2011 р. зріс на 2,8 млрд. євро, або на 4% і досяг 89 млрд. євро.

Особливої актуальності набуває проблема складності дослідження тенденцій консалтингової індустрії, причиною якої є відсутність єдиної методологічної системи консалтингу, стандартів ідентифікації меж управлінського консультування і єдиних підходів до класифікації послуг. У звіті ООН, присвяченому консалтинговій індустрії, відзначається те, що на даний час не існує жодних офіційних правил чи міжнародних стандартів для регулювання статистичного обліку консалтингової індустрії як на національному, так і на міжнародному рівнях [4, с.225]. Саме з цих причин існують суттєві відмінності у міжнародних статистичних даних міжнародних організацій, асоціацій і консалтингових компаній.

Залежно від особливостей кожного національного ринку, варіація та тип консалтингових послуг відрізняються за змістом і рівнем якості. Встановити певні чіткі секторальні рамки консалтингової діяльності досить складно, оскільки вони суттєво різняться в різних країнах як за видами, так і за класифікацією. Наприклад, в США бюро статистичних досліджень виділяє такий вид консалтингових послуг як консультування з компенсацій та виплат, який відсутній в європейських класифікаційних підходах.

Крім того, структурна ідентифікація консалтингової галузі є складною проблемою, оскільки поділ на сегменти консалтингових послуг розрізняється залежно від компанії, консалтингової асоціації

або дослідницької компанії, також регіону світу. Найбільш поширеною на сьогодні є сегментація ринку консалтингових асоціацій та дослідницьких компаній. Так, за даними дослідницької компанії Kennedy Consulting Research&Advisory консалтинговий ринок за видами послуг сегментується таким чином: ІТ-консалтинг складає біля 46% ринку, другу позицію займають послуги з бізнес консультування – 26%, далі слідує операційний менеджмент, який складає 15%, стратегічний консалтинг – 8% і кадровий консалтинг складає близько 6 % ринку [5].

Британська асоціація менеджмент консультантів виділяє більше сегментів сучасного консалтингового ринку і структурує його на такі елементи, як: ІТ-консалтинг, програмний і проектний менеджмент, операційний, фінансовий, стратегічний, кадровий консалтинг, аутсорсинг, консалтинг з бізнес процесів і реінжинірингу, управління змінами [6].

Що стосується російського ринку консалтингових послуг, то його структуризація зустрічається у дослідженнях ринку ренкінговим агентством РА Експерт згідно до якого найбільші частки у доходах галузі належать таким секторам, як: ІТ-розробка та системна інтеграція - 39% та ІТ-управлінський консалтинг - 21%, далі йдуть оцінювальна діяльність - 9%, фінансовий консалтинг - 8%, податковий консалтинг - 7% і юридичний консалтинг - 6%, 3% ринку припадає на стратегічний консалтинг, а по 2% кожен займають такі сектори, як: управління персоналом, виробничий консалтинг та інші його види, всього 1% ринка займає консалтинг з маркетингу та зв'язків з громадськістю [7].

На сьогодні європейські організації намагаються систематизувати методологічні підходи до дослідження ринку, так, Європейський комітет зі стандартизації (CEN) у 2006 році ініціював роботу з формування стандартів менеджмент-консалтингу. [8, с.200]. Структура консалтингових послуг, за якою Європейська асоціація консалтингових організацій FEASO формує інформаційну базу дослідження, суттєво відрізняється від принципів групування функціональних напрямів управлінського консультування, яку використовують інші дослідницькі компанії і асоціації [4,с.229]. Для усунення цих протиріч і для порівняльності даних у 2005 році FEASO запропонував новий підхід до сегментування ринку управлінського консалтингу в Європі, в результаті чого запропоновано структурувати консалтингові послуги за такими сегментами:

бізнес-консалтинг; ІТ-консалтинг; розвиток та інтеграція (за винятком розробки програмного забезпечення); аутсорсинг послуг з доданою вартістю; інші послуги.

Структуру доходів за ключовими секторами європейського ринку управлінського консалтингу наведено в табл. 1. Як видно, за досліджуваний період сектор бізнес-консалтингу («Business Consulting») стабільно лідирував в структурі консалтингового ринку і помітно зміцнив свої позиції в порівнянні з іншими: в 2010 р. він займав вже 50% ринку, або збільшився порівняно з 2009р. на 7 процентних пунктів. Однак у структурі доходів частка ІТ-консалтингу не настільки значна і складає лише 15% в 2010 р. У порівнянні з 2009 р. вона збільшилася лише на 1 процентний пункт, або 12 млрд. євро.

*Таблиця 1. Структура європейського ринку консалтингових послуг в 2008-2010 рр. за ключовими сегментами**

Сегмент ринку	2008 р.		2009 р.		2010 р.	
	млн. євро	%	млн. євро	%	млн. євро	%
Бізнес-консалтинг	36 414,00	42	35 991,00	43	43 100,00	50
ІТ-консалтинг	12 138,00	14	11 718,00	14	12 930,00	15
Розвиток та інтеграція	18 207,00	21	15 066,00	18	16 378,00	19
Аутсорсинг	14 739,00	17	15 903,00	19	10 344,00	12
Інші галузі	5 202,00	6	5 022,00	6	3 448,00	4
Всього	86700,0	100	83700,0	100	86200,0	100

*Побудовано автором за даними [1].

Такий сектор як аутсорсинг за досліджуваний період зменшився і в 2010 р. складав 12%, що на 5 процентних пунктів менше ніж в 2008 р. Сектор розвитку та інтеграції мав відносно стабільну питому вагу на ринку, але його частка порівняно з 2008 р зменшилась на 2 процентних пункти і становила в 2010 р. 19%.

Консалтинг з інформаційних технологій в Європі швидко скорочується: з 40,2% в 2000 р. він скоротився до 15% в 2010 р. Слід нагадати, що в Україні і в інших країнах СНД ІТ-напрямок консалтингу традиційно займає майже половину ринка. Це пояснюється тим, що вітчизняні компанії активно впроваджують інформаційні технології для вирішення управлінських проблем. Проте самі по собі інформаційні технології не можуть слугувати панацеєю від проблем бізнесу, що змушує менеджерів з часом все більше прибігати

до стратегічного консалтингу, консалтингу з управління проектами, фінансового консалтингу. Причинами зниження попиту на ІТ-консалтинг в Європі є те, що в штаті багатьох компаній з'явилися кваліфіковані ІТ-фахівці, які взяли на себе вирішення питань, пов'язаних з впровадженням інформаційних технологій власними силами. Однак зростання компаній змушує їх впроваджувати все більш складні програмні комплекси, які повинні органічно інтегруватися в уже існуючими рішеннями. Тому попит на послуги в галузі системної інтеграції не знижується [9].

Бізнес-консалтинг значно посилив свої позиції на європейському ринку і з 28,8% в 2000 р. зріс до 50,0% в 2010 р. Він включає в себе такі види послуг як *стратегічний менеджмент, операційний менеджмент, проектний менеджмент управління змінами та управління персоналом*. В свою чергу операційний менеджмент включає в себе такі напрями консалтингу як реінжиніринг бізнес-процесів, управління витратами, фінансове управління, управління поставками та закупівлями. При цьому спостерігається чітка тенденція до посилення інтересу клієнтів до управління проектами та управління взаємовідносинами з клієнтами, управління персоналом. Також спостерігається посилення попиту на такі види консалтингу як оцінка та контроль якості роботи персоналу.

Аналіз структури консалтингових послуг окремих європейських країн в 2010 р. проілюстрував, що бізнес-консультування в більшості досліджуваних країнах перевищує 50% консалтингового ринку (табл.2). Так, наприклад, в Греції частка цього виду консалтингових послуг в 2010р. складала 73,9%, Великобританії – 74,1%, Австрії – 69,9%, Словенії – 69,5%, Фінляндії – 62,6%, Франції – 62,1%. За структурою консалтингового ринку значно відрізняється Іспанія, де частка бізнес-консалтингу складала лише 6%.

Консультування з впровадження інформаційних технологій в 2010 р. домінувало в Угорщині (36%) та Великобританії (25,9%), в решті країн цей показник не перевищив 20%. Порівняння структури європейського консалтингового ринку та глобального консалтингового ринку, свідчить про те, що в глобальному середовищі домінує інформаційний консалтинг (45% від сукупного обсягу ринку управлінського консультування).

В 2010 р. значну частку ринку займав такий вид консалтингових послуг, як розвиток і інтеграція, наприклад, в Іспанії він становив 42

%, Німеччині – 19,5%, Франції – 16%. Проте, слід зазначити, що даний вид консультування в таких розвинених країнах як Великобританія та Австрія взагалі був відсутній. Така конфігурація консалтингового ринку характеризує рівень економічного розвитку країн, міру їх європейської та світової інтеграції, культуру та розвиненість управлінських технологій.

Таблиця 2. Аналіз структури консалтингових ринків європейських країн, 2010 р. (у %) *

	Німеччина	Великобританія	Іспанія	Франція	Австрія	Португалія	Фінляндія	Швейцарія	Ірландія	Словенія	Угорщина	Греція
Структура консалтингових послуг %												
Бізнес консалтинг	54	74,1	6	62,1	69,9	42,7	62,6	д.в..	57,6	69,5	47	73,9
В тому числі:												
Стратегічний	16,6	7	3	8,6	36	9,4	24,8	29	16,2	22,5	10	17
Організаційний/ Операційний	16,4	36,7	3	37,6	16,5	27,6	14,7	71	13	29,5	22	25,6
Менеджмент змін	6,5	19	0		0	3,2	11,3	д.в..	15,7	4,5	8	26,5
Проектний менеджмент	7,1	4,8	0	14,3	0	0	5,1	д.в.	5,9	6,5	3	2,5
HR-консалтинг	7,4	6,6	0	2,1	17,4	2,5	6,7	д.в.	6,8	6,5	4	2,3
IT-консалтинг	15,5	25,9	12	6,4	18,8	-	8,6	д.в.	16,8	13	36	4,6
Розвиток і Інтеграція	19,5	0	42	16	0	-	9,2	д.в.	9,1	7	8	4,1
Аутсорсинг	6,4	0	40	15	2	-	5,4	д.в.	4,4	2	4	1,5
Інші послуги	4,6	0	0	0,5	9,3	57,3	14,2	д.в.	12,1	9	5	15,9
Разом:	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Загальний оборот (млн. євро)	27900	19009	9903	8814	1581	1236	1142	1056	438	271,1	215	208

*Побудовано автором за даними [1].

Внутрішньогрупова структура такого виду як бізнес-консультування є достатньо неоднорідною за країнами, проте найбільшу частку займав стратегічний та операційний консалтинг (рис. 2).

Найбільший попит на послуги зі стратегічного управління в 2010 р. спостерігався в таких країнах, як Австрія (36%), Фінляндія (24,8%). Слід

констатувати, що в післякризовий період розвитку європейські країни подібно до світових тенденцій послабили інтерес до цього напрямку консультування, який останнім часом мав тенденцію до зниження. Консультування з операційного менеджменту домінувало у Франції - 37,6%, Словенії – 29,5%, Португалії – 27,6%. Найбільший попит на консалтинг в сфері управління змінами (менеджмент змін) спостерігався у Греції – 26,5%, Великобританії – 19% та Ірландії – 15,7%. Підвищення інтересу до цього виду консультування пояснюється необхідністю виправлення ситуації після світової фінансової кризи та намаганням управлінців знайти нові шляхи підвищення ефективності діяльності шляхом оптимізації ресурсів і реалізації проектів розвитку.

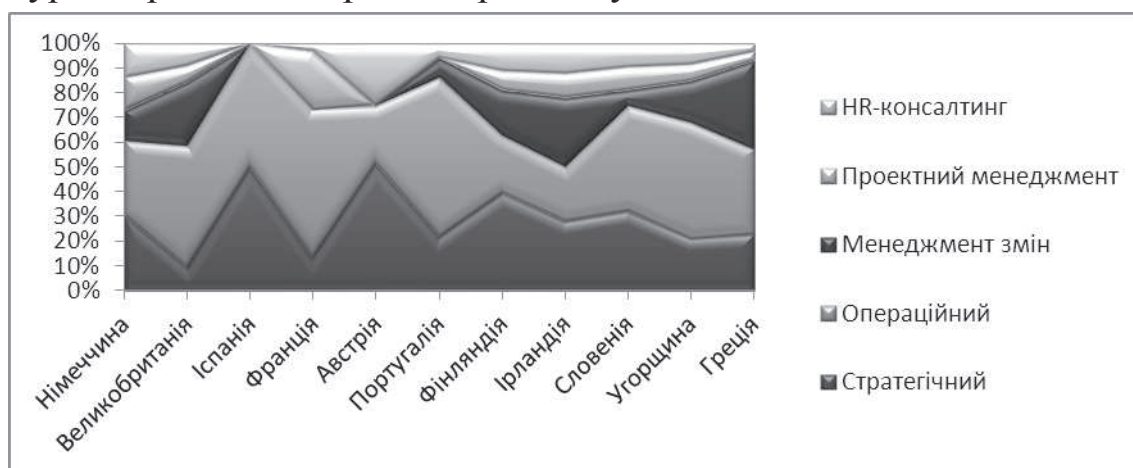

Рис.2. Структура бізнес-консалтингу по європейських країнах у 2010 р.

Висновки. З проведеного дослідження, можна зробити висновки, що структурна ідентифікація сучасного консалтингового ринку є ключовою детермінантою його дослідження і систематизації. Останнім часом консалтинговий ринок є найбільш динамічним і при цьому спостерігається тенденція не тільки значного зростання консалтингового ринку в абсолютному вимірі але і значні структурні зміни. У свою чергу, структура консалтингового ринку може виступати індикатором рівня економічного розвитку країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. FEACO [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.feaco.org/sites/default/files/Feaco%20Survey%202010-2011.pdf>
2. Гусев С. На какой консалтинг Европа тратит около 0,42% ВВП [Текст] / С. Гусев // Компаньон. - 2005. - № 36. - С. 20-23.

3. Management Consultant International: Yearbook 2000. Dublin 2000. P. 168
4. Верба В. А. Управлінське консультування: концепція, організація, розвиток [Текст] : монографія / В. А. Верба ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, ДВНЗ «Київський нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». - К. : КНЕУ, 2011. - 327 с.
5. Research From Kennedy Consulting Research & Advisory [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.kennedyinfo.com/consulting/>
6. Management consultancies association UK [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.mca.org.uk/#13612707100272&height=421>
7. РА Эксперт [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.raexpert.ru/editions/bulletin/consulting_2010.pdf
8. Матиас К., Ларе Э. Управленческое консультирование. Индустрия знаний, символический капитал или новая мода / Пер. с англ. — Х.: Изд-во «Гуманитарный Центр». 2008. — 416 с.
9. Офіційний інтернет-ресурс Национальный бизнес России [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://nbrussia.com/>.